

Др Зоран Арсић, редовни професор
Правног факултета у Новом Саду

УГОВОРИ О ВРШЕЊУ ПРАВА ГЛАСА

Сажетак: Право гласа је право да се изјавом воље учествује у настанку скупуштинске одлуке. Треба указати да се разликује право учешћа у скупуштини од права гласа и да се регулира која се односи на право гласа, начелно, не односи на право учешћа у скупуштини. Право на учешће у скупуштини је чланско право и ипак право које се, начелно, не може одузети. Оно није саставни део права гласа, него се у односу на њега јавља као посебно управљачко право. Право гласа се врши кроз изјаву воље којом се акционар, у погледу усвојеног предлога, слаже, не слаже или уздржава. Треба напоменути да уздржавање не претставља давање гласа.

Вршење права гласа је, начелно, слободно. Ипак, постоје одређена ограничења. Осим акцијскоправних ограничења, могућа су и облигационо правна ограничења. У том смислу се говори о уговорима о вршењу права гласа. Акционар се облигационим уговором може обавезати да своје право гласа врши на одређени начин, или да га не врши. Друга уговорна страна може бити акционар, или треће лице. Ако је уговор закључен између акционара, тада се ради о роол-у. Према постојећем стању у судској пракси, националним законодавствима и теорији, оваква уговорна обавезивања, и када садрже уговорну казну, су пуноважна. У том смислу се указује да ипак уговори не повређују основе акцијског права, а посебно нису у супротности са аутономијом друштва. Осим тога, наглашава се да овакви уговори нису у супротности са принципом да свака акција даје право гласа, будући да се овде ради о облигационој вези и да њихова пуноважност не утиче на дејство права гласа. Начелно, ипак уговори нису у супротности ни са добрим обичајима. Уговори о вршењу права гласа су облигационог карактера, а не организационо правне природе. Директна последица тога је да ипак уговори не остварују никакво дејство према трећим лицима, због чега је давање гласачке изјаве притошно уговору пуноважно. Када је правна природа уговора о вршењу права

гласа у ишћању, треба нагласити да је она различита. Као што смо већ указали, уговор о роол-у, односно конзорцијумску уговор о вршењу права гласа, представља грађанскоправни оршаклук. У оквирима кредитних аранжмана, овакви уговори се означавају као споредни договори о обезбеђењу чинидбе. Коначно, треба имати у виду и то да ови уговори излазе из уговора о налогу.

Кључне речи: акција, право гласа и уговори.

Право гласа је право да се изјавом воље учествује у настанку скупштинске одлуке.¹ Право гласа акционара се може одредити у ужем и ширем смислу. У ужем смислу право гласа представља право гласања тј. давања гласачке изјаве у скупштини, као органу на којем се формира воља акционарског друштва као правног лица. Право гласа јасно имплицира, осим гласања у скупштини, и право присуства скупштини, као и учешће у расправи појединих питања, која су на дневном реду скупштине, што представља право гласа у ширем смислу.² Насупрот овоме постоји став према којем треба разликовати право гласа од права на учествовање на скупштини, о чему ће доцније бити речи.

Начелно посматрано свака акција даје право гласа. У том огледу установљен је један изузетак акције без права гласа. Негативно одређење нема права гласа без акције важи без изузетка. Ово је последица начела недељивости акције (забрана дељења акције). Није, зато, могуће извршити пренос само права гласа на лице које није стекло акцију. Од тога треба разликовати уговорно обавезивање на вршење права гласа на одређени начин, што је, начелно, допуштено и о чему ће доцније бити виче речи.

Треба указати да се разликује право учешћа у скупштини од права гласа и да се регулатива која се односи на право гласа, начелно, не односи на право учешћа у скупштини.³ Право на учешће у скупштини је чланско право и то такво право које се, начелно, не може одузети.⁴ Оно није саставни део права гласа, него се у односу на њега јавља као посебно управљачко право. Овом праву одговара обавеза скупштине да саслуша лице које је овлашћено да присуствује скупштини. Законом није утврђена садржина права учешћа. Ипак, ради разјашњења, треба сматрати да оно обухвата право на присуство, као и право на учешће у расправи (дискусији).

С обзиром на, у литератури спомињану, сличност између државне организације и акционарског друштва, указујемо на однос између права гласа акционара и политичког права гласа.⁵ На првом месту указује се на немогућност промета политичког права гласа, насупрот постојању промета гласова акционара, заједно са осталим правима које имају. Надаље, са неким изузецима, не

¹ Bezenberger Tilman, *Vorzugsaktien ohne Stimmrecht*, Köln, Berlin, Bonn, München 1991, стр. 87

² Van Ryn J., *op. cit.*, стр.96

³ Gadow, *Aktiengesetz, Band I*, Berlin 1961, стр.809; Тако и Hüffer Uwe, *Aktiengesetz*, München 1999, стр. 645.

⁴ Gadow, *op. cit.*, стр. 700; Würdinger H., *op. cit.*, стр. 128

⁵ Manne Henry, *Some Theoretical Aspects of Share Voting*,

постоји конфликт интереса између акционара, као титуларима права гласа.⁶ Ова истоветност интереса акционара је оно што оштро разликује политику корпорације од политике државе.

Важност права гласа се заснива на чињеници да ниједан правни систем не дозвољава акционарима директни утицај на вођење послова акционарског друштва. Они могућност утицаја на вођење послова остварују на скупштини, првенствено, гласањем о одређеним питањима. Утврђивање права гласа у ширем смислу је значајно због одредбе чл. 59 Закона о предузећима, где се предвиђа да нека права у управљању, у складу са уговором, могу имати и повериоци. У упоредном праву оваква могућност се, првенствено, предвиђа за имаоце обвезница, с обзиром на могућност наступања сукоба интереса ималаца обвезница и акционара. Нека национална права, у том смислу, дозвољавају имаоцима обвезница присуство на скупштини у консултативном статусу, а изузетно и право одлучивања гласањем.

Уобичајени начин утврђивања титулара права гласа у упоредном праву је да се право гласа утврђује по принципу да једна акција даје право на један глас. Ово важи само начелно, с обзиром на модификације о којима ће доцније бити речи. Имајући у виду да право гласа припада акционару поставља се питање утврђивања статуса акционара. У том погледу треба правити разлику између положаја имаоца акције на име од положаја имаоца акције на доносиоца.

За статус акционара у погледу акција на име од значаја је књига акција. Акционаром се, код акција на име, сматра онај ко је као акционар уписан у књигу акција. Ово решење је, у принципу, јасно. Поставља се, међутим, питање у ситуацијама када дође до преноса акција на име, али тај пренос не буде регистрован у књизи акција. У упоредном праву су позната решења по којима се утврђује временски период пре одржавања скупштине у коме се неће вршити упис у књигу акција. Тиме се акционарима омогућава да утврде могућност гласања на скупштини, с обзиром на извршени промет акција на име. Решење из Закона о предузећима је јасно: нерегистровани промет акција на име није релевантан за право гласа. Акционаром се сматра онај ко је као такав уписан у књигу акција. Овакво решење може довести до спорних ситуација, с обзиром да уписивање новог акционара у књигу акција не зависи искључиво од новог власника акција. Сматрамо да нема сметњи да се у позиву за скупштину, на основу општих аката друштва, утврди датум до којег се врши упис у књигу акција, чиме би се купцима акција на име, у великој мери, отклониле дилеме да ли имају право гласа на тој скупштини или не.

У погледу акција на доносиоца ситуација је јаснија. Законом о предузећима је усвојено решење по којем се од њих тражи депоновање акција, што је последица начина преноса тих акција. Ову могућност треба, на основу ст. 5 чл. 250 предвидети статутом друштва. У одсуству такве статутарне одредбе довољна би била презентација такве акције да би се неко лице сматрало акционаром.

⁶ Ово не важи за случај постојања више класа акција.

Споменута решења Закона о предузећима се напуштају доношењем Закона о тржишту хартија од вредности и других финансијских инструмената. Овим законом се напуштају акције на доносиоца и појам „папирних” хартија од вредности. У правни систем се уноси и Централни регистар хартија од вредности, који дерогира књигу акција.

Законом о предузећима је предвиђен, као основни принцип, пропорционални систем права гласа. У чл. 221 је предвиђено да свака акција даје право гласа сразмерно номиналној вредности. У општем делу Закона (чл. 58) да предузећем управљају власници, односно представници власника сразмерно уделима и акцијама, ако законом није другачије прописано. Основни разлог за широку распрострањеност пропорционалног система (често се назива „једна акција – један глас”) лежи у томе да се могућност доношења одлука везује за меру инвестиционог интереса појединог акционара.⁷ Насупрот томе, као средство за спречавање преузимања контроле над друштвом, дошло је до појаве непропорционалног система, који преставља изузетак и изазива теоретске и практичне контраверзе.⁸ Законом о предузећима је предвиђена изричита забрана непропорционалног система. Према чл. 221 ст. 3 је забрањено издавање акција које би уз исти номинални износ давале различит број гласова. Исти удео, дакле, не може бити праћен различитим бројем гласова. Потребно је указати на питање постојања акција са различитим номиналним износима. У таквим ситуацијама акција са најмањим номиналним износом треба да има један глас. Тако на пр. ако постоје акције са номиналама од 300 и 1000, акција са номиналом вредношћу од 300 имаће један глас, а акција са номиналом од 1000 имаће 3 и 1/3 гласа. Могуће је и да акција са номиналом 300 има три гласа, када ће акција са номиналом 1000 имати 10 гласова.⁹ Важно је, дакле, да односи одговарају номиналним износима. Свакако је препоручљиво, у случају акција са различитим номиналним износима, утврдити такве номинале које поједностављују поступак ако акција номинале 100 има један глас, акција са номиналом 200 требала би да има два гласа.

Посебно питање представља могућност нејединственог вршења права гласа од стране акционара који има више акција. Према старијем схватању, заступљеном у судској пракси (немачкој), разумно понашање акционара са више акција претпоставља и јединствено вршење права гласа по свим акцијама које има и у том смислу се давала судска заштита одговарајућим одредбама статута.¹⁰ Насупрот томе, према новијој концепцији, која се данас сматра владајућом, акционар има право да нејединствено врши право гласа по различитим акцијама које има. Нејединствено гласање се заснива на томе да ово право није

⁷ Cheung C.S., Gia C.J., *Controlling Opportunistic Behaviour in Corporate Governance*, The Role of Disproportionate Voting Shares and Coat-Tail Provisions, *Journal of Institutional and Theoretical Economics* 3/1989, стр. 438-439

⁸ Ibidem

⁹ Пример наведен према Gadow, *op. cit.*, стр. 792

¹⁰ Према Gadow, *op. cit.*, стр. 793

везано за личност, него за преносиво чланство. Слобода преносивости претпоставља да свако од њих представља самостално чланско место више чланстава се не повезују услед тога што је њихов субјект исти.¹¹

У погледу случаја да акционар има једну акцију са више гласова истиче се да нема разлога различито третирати акционара са једном акцијом номинале 2000, која даје право на два гласа, од акционара са две акције номинале 1000 које свака даје право на један глас.¹² Ипак, сматрамо да треба имати у виду да се у другом случају ради о два чланска односа, док у првом случају постоји само један. Тим пре, што остаје могућност да акционар тражи поделу акције две акције са номиналом од 1000, ако жели да нејединствено врши право гласа. У том смислу се и истиче да акционар са једном акцијом не може да гласа другачије него јединствено.¹³ То значи да он све гласове по тој акцији мора да користи на јединствен начин – за гласање за или за гласање против, или да буде уздржан. Није, дакле, могуће ни да акционар користи само део гласова по једној акцији, будући да би и тако нејединствено гласао.

У погледу начина вршења права гласа Законом о предузећима је предвиђено да се он утврђује пословником скупштине (чл. 258 ст. 6). У погледу права гласа у ужем смислу, предвиђено је, као принцип, јавно гласање. Одступања постоје у случају гласања о избору и опозиву чланова органа акционарског друштва, када скупштина може одлучивати тајним гласањем. Тајно гласање о појединим питањима могу тражити и акционари са најмање десетином основног капитала друштва. (чл. 257). У чл. 258 ст. 4 је предвиђено да одсутни акционар може да гласа и писмено, на начин предвиђен статутом. У том случају он би морао да има заступника, који присуствује скупштини, и који би предао писмено са гласачком изјавом одсутног акционара. Начин гласања је регулисан у чл. 300 Нацрта Закона о привредним друштвима:

Начин гласања

- (1) Гласање на скупштини акционара је тајно путем гласачких листића прилагођених потреби компјутерске обраде у следећим случајевима:
 - 1) ако акционарско друштво има више од 100 акционара,
 - 2) код избора или разрешења директора, независног ревизора, ликвидатора, и
 - 3) када то захтевају акционари са најмање 20% присутних или заступаних акција са правом гласа по одређеном питању.
- (2) Гласање на скупштини акционара у случајевима који нису обухваћени одредбом става 1. овог члана друштва врши се јавно подизањем руке или другим јавним поступком.
- (3) Гласачки листић у сваком случају садржи:

¹¹ Böckli Peter, *Das Aktienstimmrecht und seine Ausübung durch Stellvertreter* Basel 1961, стр. 28 -29

¹² Gadow, *op. cit.*, стр. 794

¹³ Böckli P., *op. cit.*, стр. 27

- 1) пословно име друштва, датум и време одржавања скупштине,
 - 2) питања о којима се гласа по редоследу из дневног реда,
 - 3) одредбу о гласању „за”, „против” или „уздржан” о сваком питању,
 - 4) у случају гласања за директоре име сваког кандидата и назив органа у који се бира.
- (4) У случају гласања путем гласачких листића:
- 1) глас о другим питањима осим избора органа друштва рачуна се само ако акционар назначи једну од три могуће опције у ставу 3. тачка 3. овог члана,
 - 2) глас о избору или разрешењу директора без кумулативног гласања у складу с одредбом члана 312. став 2. овог закона рачуна се само ако акционар гласа за број кандидата који не прелази укупан број чланова који се бира, и
 - 3) глас о избору или разрешењу директора са кумулативним гласањем рачуна се само ако акционаров укупан број гласова за све кандидате не пређе укупан број гласова које има тај акционар.
- (5) Ако гласачки листић садржи више питања о којима се гласа, непунважност гласања по једном питању не утиче на пуноважност гласања по другим питањима.

Као што се види и у Нацрту Закона о привредним друштвима је, као основни принцип, предвиђено јавно гласање. Изузетно предвиђене су ситуације када је тајно гласање обавезно, зависно од броја акционара, питања о којем се одлучује, као и вршења мањинског права.

Право гласа се врши кроз изјаву воље којом се акционар, у погледу устављеног предлога, слаже, не слаже или уздржава. Треба напоменути да уздржавање не претставља давање гласа.¹⁴ Изјава лица овлашћеног за гласање да не жели да учествује у гласању, правно посматрано, представља уздржавање од гласања. Гласачка изјава је изјава воље чијим давањем се учествује у формирању за друштво релевантне воље скупштине. Ово се односи како на гласање за, тако и на гласање против и уздржавање од гласања.¹⁵ Гласачка изјава као изјава воље мора стићи председнику скупштине. Од то тренутка она је обавезујућа. Одсуство дејства гласачке изјаве није спојиво са доношењем одлуке и њеним објављивањем од стране председника скупштине.¹⁶ Зато је гласачка изјава безусловна. Мане воље имају за последицу рушљивост гласачке изјаве као изјаве воље. Ово за последицу има стање као да гласачка изјава није ни дата (аналогна примена чл. 113 Закона о облигационим односима). Гласачка изјава као изјава воље је „други правни посао” у смислу чл. 25 ст. 3 Закона о облигационим односима и на њега се сходно примењују правила за уговоре. Уко-

¹⁴ Gessler, Hefermehl, Eckardt, Kropf, Band I, стр. 313

¹⁵ Huffer U., *op. cit.*, стр. 645

¹⁶ Würdinger H., *op. cit.*, стр. 66

лико тиме није нарушена потребна већина за доношења одлуке, рушљивост гласачке изјаве нема практични значај, будући да одлука нема уговорни карактер. У супротном се на основу поништаја гласачке изјаве може тражити утврђивање ништавости скупштинске одлуке.¹⁷

Право гласа се може вршити и преко пуномоћника (ст. 1 чл. 258). У том погледу неопходне су две ствари облигациони однос између акционара и заступника (уговор о налогу), на основу којег је заступник овлашћен и обавезан да делује за заступаног акционара на утврђени начин и да предузима све радње које су неопходне у вези са давањем гласа. Осим тога потребна је и пуномоћ, која представља једнострану изјаву воље.

Заступник може да врши право гласа акционара само ако акционар може да врши своје право.

Статутом се не може искључити право акционара да буде заступан од стране пуномоћника. Ово важи како у погледу једне акције, тако и у погледу дела акција које један акционар има, при чему би он лично вршио право по основу преосталих акција. Није, међутим, могуће да право гласа по једној акцији буде вршено истовремено од стране акционара и заступника.¹⁸

Заступник може пренети своје овлашћење само ако му је то уговором са акционаром допуштено (чл. 86 Закона о облигационим односима). Изузетно, пренос овлашћења је могућ на основу самосталне одлуке, ако је спречен да вршење права гласа лично обави, а интереси акционара захтевају да то неодложно буде учињено (на основу чл. 86 ст. 2 Закона о облигационим односима).

У погледу пуномоћника од значаја је и питање ко може бити пуномоћник. Законом о предузећима је предвиђено да се као пуномоћник не може јавити лице које је члан управе, надзорног одбора и извршног одбора директора. Разлог томе је потенцијални сукоб интереса пуномоћника и акционара. Ова забрана је императивне природе и не може се искључити статутом. Осим овог законског ограничења, сматрамо да нема препрека да се статутом друштва предвиде и додатна ограничења у том погледу на пр. држављанство пуномоћника. Посебно је могуће статутом предвидети да заступник може бити само акционар. Према општем мишљењу ово, међутим важи само начелно. Указује се да би овакву одредбу статута требало видети као недопуштену, ако би се њоме отежало заступање акционара. Такво једно отежање се у судској пракси (немачкој) видело када су акције у рукама малог броја акционара¹⁹ Према супротном гледишту овакво решење у статуту би било недопуштено и само по изузетку би требало да буде прихваћено и то у случају када се тражи сагласност друштва за пренос акција.²⁰ Као што се види, заступање акционара на скупштини се статутом може ограничити, али се не може искључити.²¹ У случају да

¹⁷ Види Würdinger H., *op. cit.*, стр. 66; Huffer U., *op. cit.*, стр. 645

¹⁸ Годин Wilhelmi, *op. cit.*, стр. 735

¹⁹ Тако Gadow, *op. cit.*, стр. 797

²⁰ Према Huffer U., *op. cit.*, стр. 657

²¹ Würdinger H., *op. cit.*, стр. 68

је акционар и заступник другог акционара не мора да гласа јединствено по својим акцијама и акцијама акционара кога заступа.²²

Осим пуномоћника могу се јавити и законски заступници акционара, То су родитељи у погледу малолетне деце, када је у питању физичко лице, као и директор у случају да је акционар друго предузеће, стечајни управник, извршилац тестаментa. Њихово иступање се не заснива на пуномоћи, него на правном положају.

Као што је недопуштено статутарно искључење права акционара да врши право гласа преко заступника, тако је недопуштено и да се статутом утврди обавезно заступање акционара. Тиме би се искључило право на лично вршење права гласа.²³ Законом је, међутим, могуће утврдити обавезно заступање акционара правна заједница на акцији (акција са више власника чл. 234).

Ако статутом није искључено, акционар може дати заједничко пуномоћје већем броју заступника. Ово је допуштено по општим прописима и нема разлога да не буде прихваћено и у акцијском праву. Претходна излагања о неједнаком вршењу права гласа од стране акционара који има више акција, јасно указују да је допуштено да акционар да пуномоћје различитим лицима у погледу различитих акција које му припадају. Они могу да врше право гласа на различит начин. Отворено је питање једне акције. Није спорно да акционар и у том случају може дати заједничко пуномоћје већем броју заступника. Сматрамо да давање више појединачних пуномоћја по једној акцији није могуће. С једне стране, то није противно природи заступништва, али сматрамо да је, у погледу акцијског права, искључено према чл. 234 ст. 2. Ово зато што и када постоји више лица који чине правну заједницу на акцији, право је могуће вршити само преко заједничког пуномоћника.²⁴ Овоме треба додати да би се тако право гласа вишеструко користило.²⁵ У погледу ових питања Нацрт закона о привредним друштвима предвиђа решење које се заснива на томе да акционар може да има само једног пуномоћника.

Врста пуномоћја је без значаја. Прихватљиви су и прокура, опште пуномоћје, као и посебно пуномоћје, које по свом садржају обухвата вршење права гласа у скупштини. Када се ради о општем пуномоћју или прокури није потребно и посебно пуномоћје за вршење права гласа.²⁶

Законом није утврђена обавезна форма пуномоћја, за разлику од националних законодавстава која утврђују обавезну писмену форму. Према општим прописима форма пуномоћја је везана за форму правног посла, за чије се предузимање пуномоћ даје (чл. 90 Закона о облигационим односима). Будући да није могуће унапред са сигурношћу утврдити како ће се давати гласачка изјава, целисходно је давање писмене пуномоћи.

²² Böckli, P., *op. cit.*, стр. 27

²³ Gadow, *op. cit.*, стр. 797

²⁴ Слично за немачко право Godin Wilhelmi, *op. cit.*, стр. 735

²⁵ Gessler E., Hefermehl W., Eckardt U., Kropf B., *op. cit.*, стр. 313

²⁶ Godin Wilhelmi, *op. cit.*, стр. 736

Пуномоћје се даје, по правилу, за једну скупштину, а важи и за поновљену скупштину.

На опозив пуномоћја се примењују општи прописи. На основу чл. 92 Закона о облигационим односима властодавац се не може одрећи права на опозив пуномоћја и то може учинити изјавом без посебне форме. Изјава о опозиву мора бити упућена председнику скупштине.²⁷ Изјава о опозиву се не упућује директору, будући да се не ради о односу према друштву, него о односу унутар друштва тј. о начину вршења чланског права акционара у скупштини. Гласање ће бити пуноважно ако друштво није знало, нити је морало знати да је пуномоћ опозвана (применом чл. 93 ст. 1 Закона о облигационим односима). У погледу опозива пуномоћја Нацртом Закона о привредним друштвима предвиђа да се оно може опозвати у свако доба пре гласања. С обзиром да пуномоћје мора бити у писаној форми и опозив мора бити извршен у истој форми. С обзиром да се пуномоћ може дати и у електронској форми (*e mail*), сматрамо да је и опозив могућ на исти начин. Предвиђено је да се опозив „доставља акционарском друштву”, што изазива дилеме, с обзиром на ранија излагања. Предвиђена је и могућност конкулдентног опозива пуномоћја, тако што акционар присуствује и гласа на скупштини.

Пуномоћје даје акционар, што, у случају акција на име, не изазива проблеме, с обзиром на књигу акција. Када су у питању акције на доносиоца, и на овом месту, указујемо на значај статутарне могућности којом се тражи депоновање тих акција, као услов за учешће на скупштини. Заступање акционара (директно у име и за рачун акционара) са акцијама на доносиоца се одвија тако што се изврши депоновање тих акција код друштва на име акционара и потом постави пуномоћник.²⁸ Ови проблеми ће бити превазиђени, будући да се новим прописима не предвиђа постојање акција на доносиоца.

Законом о тржишту хартија од вредности и других финансијских инструмената је предвиђено постојање заступничке изјаве. На овом месту указаћемо само на законско решење, без његове дубље елаборације. У чл. 66 је предвиђено да је акционарско друштво дужно да уз позив за одржавање скупштине достави обавештење о праву акционара да именују заступника и образац заступничке изјаве. У погледу ове обавезе постоји изузетак ако акционарско друштво има мање од 15 акционара, или је давање заступничке изјаве искључено оснивачким актом или статутом. Заступнике акционара са правом гласа утврђује скупштина на предлог управе тог друштва или његових акционара. Комисија за хартије од вредности утврђује облик и садржину заступничке изјаве и доноси решење о одобрењу те изјаве. Напомињемо да оваква формулација изазива многобројне недоумице, али њихово излагање превазилази оквире овог рада.

У погледу односа акционара и пуномоћника од значаја су одредбе Закона о предузећима, којима се регулишу обавезе, у погледу утврђивања става

²⁷ Тако Gadow, *op. cit.*, стр. 797

²⁸ Тако и Vöckel P., *op. cit.*, стр. 166

за гласање на скупштини оних лица која заступају акционаре пуномоћника и депозитара (чл. 253 ст. 2 и 3).

Уговори о вршењу права гласа нису посебно регулисани у Закону о предузећима, За разлику од тога земље у окружењу садрже одговарајућу регулативу у статусним прописима словеначки Закон о господарских дружбама (чл. 299 ст. 2), хрватски Закон о трговачким друштвима (чл. 293 ст. 2). Оба закона садрже исти приступ овом питању. Треба, такође, имати у виду да се ова решења, будући да су присутна и шире у упоредном праву, узимају у разматрање приликом израде Закона о привредним друштвима Србије, који треба да замени Закон о предузећима.

Вршење права гласа је, начелно, слободно. Ипак, постоје одређена ограничења. Осим акцијскоправних ограничења, могућа су и облигационо правна ограничења. У том смислу се говори о уговорима о вршењу права гласа.

1. Појам уговора о вршењу права гласа

Акционар се облигационим уговором може обавезати да своје право гласа врши на одређени начин, или да га не врши. Друга уговорна страна може бити акционар, или треће лице. Ако је уговор закључен између акционара, тада се ради о *pool*-у. Према постојећем ставу у судској пракси, националним законодавствима и теорији, оваква уговорна обавезивања, и када садрже уговорну казну, су пуноважна. У том смислу се указује да такви уговори не повређују основне акцијског права, а посебно нису у супротности са аутономијом друштва.²⁹ Осим тога, наглашава се да овакви уговори нису у супротности са принципом да свака акција даје право гласа, будући да се овде ради о облигационој вези и да њихова пуноважност не утиче на дејство права гласа.³⁰ Начелно, такви уговори нису у супротности ни са добрим обичајима.³¹

Када су у питању уговори о *pool*-у треба имати у виду да се он, као што смо указали, закључује између акционара, а појединачни акционар се обавезује да своје право гласа на скупштини врши на начин који се утврди већина акционара који су укључени у *pool*. У том смислу се истиче да постоји ортаклук грађанског права у оквиру којег овлашћеници закључују о начину вршења права гласа.³²

Као што смо указали, уговор може бити закључен између акционара, као и између акционара и неакционара. Прави случај није споран и такви уговори се према владајућем мишљењу сматрају допуштеним. Када је у питању уговор закључен између акционара и неакционара, треба нагласити да се и

²⁹ Würdinger Hans, *Aktien – und Konzern Recht*, Karlsruhe, 1973, стр. 68

³⁰ Gadow, *Aktiengesetz, Band I*, Berlin 1961, стр. 808-809

³¹ Ibidem

³² Würdinger H., *op. cit.*, стр. 68

такви уговори сматрају допуштеним, али се указује и на недостатке таквог приступа. На првом месту, таквим уговором се, у одређеној мери, нарушава принцип да се право гласа везује за акцију, односно представља од ње неодвојиви део. Друго, таквим уговорима се раскида неопходно јединство које постоји између вршења права гласа и обавезе лојалности акционара према друштву.³³

Уговори о вршењу права гласа су, као што смо већ нагласили, облигационог карактера, а не организационо правне природе. Директна последица тога је да такви уговори не остварују никакво дејство према трећим лицима, због чега је давање гласачке изјаве противно уговору пуноважно. Када је правна природа уговора о вршењу права гласа у питању, треба нагласити да је она различита. Као што смо већ указали, уговор о *pool*-у, односно конзорцијумску уговор о вршењу права гласа, представља грађанскоправни ортаклук. У оквирима кредитних аранжмана, овакви уговори се означавају као споредни договори о обезбеђењу чинидбе. Коначно, указује се и на то да ови уговори излазе из уговора о налогу.³⁴

2. Разграничења према неким сличним уговорним обавезивањима

Као уговор о вршењу права гласа не треба сматрати такав уговор којим се акционар обавезао да одржава одређено стање друштва. То се првенствено односи на једноперсонална друштва. У таквом случају основ повезивања и обавезивања није вршење права гласа на одређени начин, него остваривање одређене последице (на пр. опстанак друштва као једноперсоналног), независно од начина на који се то остварује.³⁵

Поставља се питање да ли су у домаћем праву допуштени уговори о вршењу права гласа уз накнаду („куповина гласова”). За разлику од неких других националних права (на пр. немачког), у домаћем праву не постоји нормативни основ, који би омогућавао да се такви уговори третирају као недопуштени.

3. Садржина уговора

Основну садржину уговора представља обавеза акционара да своје право гласа врши на одређени начин, или да га не врши. Ова обавеза акционара може да се односи на тачно одређену тачку дневног реда, одређене врсте тачака

³³ Hüffer Uwe, *Aktiengesetz*, München 1999, стр. 647

³⁴ *Ibidem*

³⁵ Godin Wilhelmi, *Aktiengesetz, Band I*, Berlin 1967, стр. 764

дневног реда или све тачке дневног реда. Обавеза акционара може бити орочена или неорочена.³⁶ Треба имати у виду да, независно од пуноважности уговора, обавеза на посебно гласање отпада када њој одговара једна скупштинска одлука која је супротна статуту или закону. Исто важи и у погледу одлуке којом би друштво било на други начин оштећено.³⁷ Истиче се, такође, да обавеза на одређено гласање не постоји и када се ради о избору лица које не испуњава услове за чланство у органу друштва.³⁸ Ништава је и обавеза акционара да гласа противно обавезу лојалности.³⁹ У таквим случајевима долази у обзир примена чл. 105 Закона о облигационим односима, на основу којег је могуће да уговор остане на снази и поред ништавости једне његове одредбе.

4. Правне последице повреде уговора о вршењу права гласа

Поведа уговора о вршењу права гласа не чини давање гласа без дејства, нити одлуку скупштине рушљивом. То значи да се последице повреде уговора ограничавају само на уговорне стране.

Основну праву последицу неизвршења обавезе вршења права глас на утврђени начин представља накнада штете. Допуштено је и уговарање уговорне казне, када долази у обзир примена правила о смањењу уговорне казне и односа уговорне казне и укупне штете.

Спорно је да ли се тужбом може тражити извршење уговорне обавезе. Према једном ставу, акционар не може бити тужен за извршење обавезе.⁴⁰ Указује се да супротно становиште треба одбацити, будући да оно противречи основама акцијског права, прама којима је право гласа везано за акцију. Прихватање мањинског става би значило да се право гласа, путем облигационог уговора и за време његовог трајања, може одвојити од акције и пренети на другог.⁴¹ Гласачка изјава члана је део стварања воље на скупштини и захват у гласачку изјаву нужно производи последице на стварање воље на скупштини, при чему треба имати у виду да је извршење усмерено не према друштву, него према уговором обавезном члану.⁴² Ипак, указује се да је доминирајуће становиште према којем је могуће тужбом тражити извршење уговора о вршењу права гласа.⁴³

³⁶ Gessler, Hefermehl, Eckardt, Kropf, *Band II*, стр. 365

³⁷ Ibidem

³⁸ Godin Wilhelmi, *op. cit.*, стр. 763

³⁹ Hüffer U., *op. cit.*, стр. 648

⁴⁰ Gadow, *op. cit.*, стр. 809; Gessler, Hefermehl, Eckardt, Kropf, *Band II*, стр. 365-366

⁴¹ Godin Wilhelmi, *op. cit.*, стр. 763

⁴² Gessler, Hefermehl, Eckardt, Kropf, *Band II*, стр. 365-366

⁴³ Hüffer U., *op. cit.*, стр. 648

У односу на правне последице, спорна може бити ситуација када је споразум о вршењу права гласа прихваћен статутом. Тада гласање противно утврђеном начину није повреда само уговора, него и статута, због чега би одлука била рушљива, према одредбама појединих националних права.⁴⁴

У делу судске праксе (инострани и то и погледу друштава са ограниченом одворношћу) заступљено је становиште према којем је и споредни облигациони споразум заснивао рушљивост у случају да су њиме обавезани сви чланови друштва. Овакав приступ је у литератури споран.⁴⁵ У прилог негативном ставу износи се могућност злоупотребе, као и одсуство чињеница које су предвиђене као основ за рушљивост.⁴⁶

Када је отказ уговора о гласању у питању треба имати у виду да се уговором право на отказ не може искључити. У погледу осталих питања везаних за отказ уговора о гласању, мора се поћи од тога да се ради о трајном дуговинском односу.⁴⁷ Таква квалификација обезбеђује примену чл. 358 Закона о облигационим односима и то за случај да време трајања дуговинског односа није одређено. За случај да се ради о трајном дуговинском односу са одређеним роком трајања примењује се чл.357 Закона о облигационим односима.

5. Ништавост уговора о вршењу права гласа

У раније споменутим решењима права земаља у региону (Словенија, Хрватска) утврђени су случајеви када су уговори о вршењу права гласа ништави. Циљ оваквог утврђивања огледа се у спречавању управе друштва да оствари утицај на исход гласања скупштини.

У првом случају, уговор о гласању је ништав ако се акционар обавезао да своје право гласа врши према упутствима друштва, управе или надзорног одбора, или од друштва зависног друштва. При томе је без значаја са ким је уговор закључен. То значи да је уговор ништав и када је обавеза преузета према другом акционару, или према лицу које није акционар. Када је друштво у питању није од значаја да ли оно упутство даје преко органа овлашћеног за заступање, прокуристе, или пуномоћника.⁴⁸ Навођење управе уз друштво има значаја утолико што се овде има у виду управа као колективитет (гремиум), а не као заступник друштва.⁴⁹ Када су органи у питању, они као такви, начелно, не могу бити овлашћени за давање упутства за гласање. Треба, међутим, имати у виду да је, насупрот томе, пуноважан уговор којим се акционар обавезао према

⁴⁴ Hüffer U., оп.цот., стр. 1087

⁴⁵ Ibidem

⁴⁶ Ibidem

⁴⁷ Hüffer U., оп. cit., стр. 648

⁴⁸ Hüffer Uwe, Aktiengesetz, München 1999, стр. 681

⁴⁹ Godin Wilhelmi, оп. cit., стр. 762

једном од више чланова органа. Законом је забрањено само обавезивање на вршење права гласа према упутствима органа, а не и чланова органа.

Ипак, треба имати у виду да у појединачном случају и такав уговор, којим се акционар обавезао да гласа према упутствима чланова органа, може бити ништав као симуловани посао. Таквим се сматра случај када је као овлашћеник за давање упутства означен члан органа, али се таквим уговором остварује исти резултат као да је овлашћено само друштво. То је случај када се као овлашћеник јавља свакодобни члан органа,

Потребно је указати на једну честу ситуацију, која настаје када је члан управе истовремено и акционар и, као такав, члан *pool*-а. На тај начин он, предходним гласањем у оквиру *pool*-а, може остварити свој утицај. То није штетно све док он својим гласом утиче само на *pool*. Ако је само један члан управе истовремено и акционар који има већину гласова у *pool*-у, не може се рећи да остали акционари, који су уговором обавезани да гласају према томе како је већином одлучено у *pool*-у, имају обавезу да врше своје право гласа према упутствима управе. У појединачном случају то може бити воља управе, али не мора. У сваком случају ради се о вољи једног члана управе, која може бити и противна вољи осталих чланова.⁵⁰ Замислимо је, међутим, да заобилажење ништавости постоји у ситуацији када су сви чланови управе, или надзорног одбора, чланови *pool*-а као акционари на такав начин да својим гласовима остварују већину којом се утврђује одлука *pool*-а о вршењу права гласа.⁵¹

Када је у питању уговор о вршењу права гласа према упутствима зависног предузећа, треба имати у виду да правна форма предузећа није од значаја. Циљ овакве регулативе је да се избегне да на место друштва, или његових органа, дође зависно предузеће, преко којег ће друштво, или његови органи, спровести своју вољу. Сматра се да је недопуштено и обавезивање акционара да ће вршити право гласа према упутствима управе зависног предузећа. Стварни основ за овакав приступ се не разликује од ситуације када се ради о управи друштва.⁵²

Други случају законског установљавања ништавости уговора о гласању је регулатива којом је предвиђено да су ништави уговори о гласању којима се акционар обавезао да гласа за сваки предлог управе, или надзорног одбора друштва. Значај овакве одредбе огледа се у разјашњавању могуће ситуације. Ово зато што је једва замислимо да би садржина упутства управе за вршење права гласа била другачија од њиховог предлога одлуке. Зато се жели спречити и овај начин на који органи друштва могу остварити нежељени утицај на исход гласања. Ни у овом случају није од значаја према коме је акционар преузео обавезу да гласа за сваки предлог управе.⁵³

⁵⁰ Godin – Wilhelmi, *op. cit.*, стр. 761-762

⁵¹ Ibidem

⁵² Hüffer U., *op. cit.*, стр. 682

⁵³ Gessler, Hefemehl, Eckardt, Kropf, *Band II*, стр.367; Hüffer U., *op. cit.*, стр. 681

Када се ради о ништавим уговорима о вршењу права гласа, поставља се питање односа посебних основа ништавости утврђених акцијскоправним прописима и основа за ништавост по основу општих прописа, који важе за све облигационе уговоре (чл. 103 Закона о облигационим односима). У том погледу треба нагласити да се општи прописи којима се утврђују основи за ништавост примене и у погледу уговора о вршењу права гласа. Споменути случајеви нису искључиви основи за ништавост уговора о вршењу права гласа. С тим у вези треба указати на још неке случајеве. Без дејства је уговор о гласању који закључи акционар, којим се обавезује да врши своје право гласа према упутствима другог акционара, ако другог акционара погађа забрана вршења права гласа због сукоба интереса, или ако он из других разлога не може да врши своје право гласа. Ово зато што би се извршењем таквих уговора омогућило том акционару да оствари утицај на изградњу одлуке друштва, што се противи смислу и циљу законске забране вршења права гласа.⁵⁴ Без дејства је и уговор о гласању закључен између имаоца акције на име чији је пренос ограничен сагласношћу друштва и означеног будућег стицаоца, када друштво ускрати сагласност не пренос такве акције. Тада се том лицу не може омогућити остваривање утицаја на друштво путем облигационог уговора. На тај начин се циљ ускраћивања сагласности друштва у сваком случају остварује у погледу вршења права гласа.⁵⁵

6. Правне последице ништавости уговора о вршењу права гласа

Уговори о гласању су ништави будући да установљавају забрањено везивање права гласа упутством за његово вршење (чл. 103 Закона облигационим односима). Сматрамо да не постоји могућност опстанка уговора у преосталом делу према чл. 105 Закона о облигационим односима. Ово зато што се ништавост изричито односи на уговор, а не на клаузулу о обавези вршење права гласа на одређени начин. Будући да је обавеза вршења права гласа према упутствима ништава, њу није могуће обезбедити уговорном казном. Није могуће ни тражити накнаду штете због неизвршења. У погледу правних последица ништавости уговора о вршењу права гласа треба нагласити да право гласа акционара није искључено због ништавости уговора. Акционар може гласати за и против предлога управе, као што се може и уздржати од гласања. Гласачка изјава је ништава или рушљива. У погледу рушљивости треба указати да она долази у обзир због заблуде или преваре, када је акционар сматрао да свој глас мора дати на начин који одговара ништавом обавезивању.⁵⁶ Решење

⁵⁴ Gessler, Hefemehl, Eckardt, Kropf, *Band II*, стр. 367; Тако и Hüffer U., *op. cit.*, стр. 646

⁵⁵ Ibidem

⁵⁶ Hüffer U., *op. cit.*, стр. 682; Gessler, Hefemehl, Eckardt, Kropf, *Band II*, стр. 368

се оцењује као консеквентно, будући да ништавост уговора успоставља слободу гласања акционара.⁵⁷

7. Нацрт Закона о привредним друштвима и уговори о вршењу права гласа

За разлику од постојећег Закона о предузећима у поступку припреме новог Закона о привредним друштвима водило се рачуна о регулисању уговора о вршењу права гласа. Тако чл.298 Нацрта Закона о привредним друштвима гласи:

Члан 298.

Уговори о гласању

(1) Уговор којим се акционар или пуномоћник обавезује да ће гласати по упутствима акционарског друштва или било ког члана одбора директора или извршног директора ништав је.

(2) Уговор којим се акционар обавезује да ће користити право гласа на одређени начин, или да неће гласати, у замену за погодности или друге услуге које ће му одобрити друштво или било који члан одбора директора или извршни директор друштва ништав је.

У погледу првог става терба указати да нормирање случајева када је уговор о гласању ништав значи да су уговори о гласању, у свим другим случајевима, допуштени. На тај начин се прихвата став који у погледу постојећег Закона о предузећима важи на основу општих правила уговорног права.

Значајан напредак у погледу регулисања уговора о гласању огледа се у нормирању случајева када се овакав уговор сматра ништавим. Према ст. 1 чл. 298 Нацрта Закона о привредним друштвима треба разликовати две ситуације једну када се акционар обавезао да че право гласа вршити по упутствима самог друштва и, другу, када се акционар обавезује да че своје право гласа вршити према упутствима било ког члана одбора директора или извршног директора.

У погледу прве ситуације у којој је уговор ништав када се акционар обавезао да ће вршити право гласа према упутствима друштва, треба указати да је то добро решење, које је широко прихваћено у упоредном праву. Циљ регулативе је да се онемогући друштво да врши утицај на исход гласања на скупштини. У таквим ситуацијама је небитно ко је друга уговорна страна, односно према коме је акционар преузео обавезу. Друга уговорна страна може, према томе, бити и само друштво, други акционар или, лице које није акционар. Непитно је, такође, ко даје налог законски заступник друштва или пуномоћник. Основни проблем у вези са регулативом ст. 1 чл. 298 Нацрта Закона о привред-

⁵⁷ Доводи се у питање целисходност решења, Тако Hüffer U., *op. cit.*, стр. 682

ним друштвима огледа се у томе да није обухваћена ситуација када се акционар обавезао да ће вршити своје право гласа према упутствима зависног друштва. Ради се, наиме, о томе да друштво свој утицај на гласање може да спроведе и индиректно, користећи за то налог од њега зависног друштва, при чему би правна форма тог друштва била небитна. Одсуство овакве регулативе онемогућава и њено шире тумачење, према којем би овај основ за ништавост обухватио и налог одбора директора зависног друштва, односно налог чланова одбора директора.

Другу ситуацију у којој је уговор о вршењу права гласа ништав представља обавезивање акционара да гласа према упутствима било ког члана одбора директора. И у овом случају није од значаја ко је друга уговорна страна акционар, или лице које нема такав статус. Овде се види разлика између решења Нацрта Закона о привредним друштвима и неких решења из упоредног права у неким националним законодавствима овакви уговори су пуноважни. За разлику од тога, као ништави се утврђују уговори којима се акционар обавезује да ће гласати по налозима управног одбора. У односу на позната решења из упоредног права треба указати да нису као ништави утврђени ни уговори којима се акционар обавезује да ће гласати за сваки предлог управног одбора.

Од интереса је и ст. 2 чл. 298 Нацрта Закона о привредним друштвима, којим се као ништав утврђује и уговор о „продаји гласова”. У основи овакво решење је добро и одговара познатим приступима у упоредном праву. Смисао норме је да спречи да већинска воља на скупштине буде измењена. Ипак, уочљиве су и неке слабости предложеног текста. На првом месту, као лице које закључује уговор („продавац”) спомиње се акционар. У упоредном праву и теорији се указује да се ради о уговору који закључује „вршилац права гласа”.⁵⁸ То је, на првом месту, акционар, али не само он то може бити и пуномоћник и законски заступник. Ради се о ситуацији када они, од њих заступане гласове, продају трећем. На њихов однос са налогодавцем се ст. 2 чл. 298 не примењује.

Осим гласања на одређени начин, обухваћено је и уздржавање од гласања, односно недавање гласачке изјаве. Осим простог недавања гласачке изјаве овим се обухвата и обавеза непојављивања на скупштини.⁵⁹ Ово важи за национална права у којима се право гласа може вршити само на скупштини, односно није могуће гласање од стране одсутног акционара. Будући да је то према Нацрту Закона о привредним друштвима могуће, овакво тумачење није прихватљиво.

Када су „погодности” у питању оне морају бити посебне. Пре свега, то морају бити погодности које не произлазе из самог гласања, него морају постојати ван њега.⁶⁰ Посебност погодности значи да се не узимају у обзир оне погодности које припадају свим акционарима. Тако на пр. гаранција дивиденде која

⁵⁸ Gadow, *op. cit.*, *Band II*, стр. 819 ; Годин Wilhelmi, *op. cit.*, стр. 1982

⁵⁹ Godin, Wilhelmi, *op. cit.*, стр. 1983

⁶⁰ Gadow, *op. cit.*, *Band II*, стр. 821

се обезбеђује свим акционарима није посебна погодност, док би гаранција представљала посебну погодност када би куповина гласова обухватала једну једину гаранцију.

Оно што карактерише посебност погодности је њен квалитет, а не квантитет.⁶¹ Тако на пр. износ новачне накнаде није од значаја. Посебна погодност може бити материјална, али и нематеријална.⁶² Као примери нематеријалне посебне погодности наводе се обећање протекције, привредних или политичких контаката.

Материјалну посебну погодност, осим плаћања суме новца, представља и откуп акција по цени изнад курса. У теорији се прихвата став судске праксе (иностране), према којем се просто препуштање акција, по којима⁶³ је вршено гласање, не сматра посебном погодношћу.

Посебна погодност може бити посредна и непосредна.⁶⁴ Ради се о томе да посебна погодност не мора бити у непосредном односу са чинидбом и противчинидбом гласања. Довољна је и нека далекосежна погодност за лице које је преузело обавезу гласања на одређени начин, или обавезу да се уздржи од гласања. Тако не пр. као посредна посебна погодност се означавају шансе, кандидатуре.⁶⁵

8. Уговори о вршењу права гласа и преузимање друштва (take over)

Нацрт Закона о привредним друштвима, и поред дискусија које су о томе вођене, не садржи правила о преузимању акционарских друштава. Неке радне верзије су регулисале ову материју, али је она, у овом тренутку, регулисана у Закону о тржишту хартија од вредности и других финансијских инструмената.

Прво, Нацртом 13. директиве ЕУ је предвиђено да управа друштва може да предузме одбрамбене мере у случају јавне понуде за преузимање тек ако скупштина донесе одговарајућу одлуку. С тим у вези потребно је извршити одговарајуће напомене. Приликом тзв. непријатељског преузимања могуће је да управа друштва предузме одређене мере којима се спречава, или отежава преузимање друштва. Предузимање таквих мера је било предмет различитих одредења. Поставило се, наиме питање дали то представља право, или обавезу управе. Одговор на ово правно питање, био је условљен правнополитичким ставом у погледу преузимања друштва. Овај, пре свега економски, приступ

⁶¹ Ibidem

⁶² Godin – Wilhelmi, *op. cit.*, стр. 1983 Спорно. Види Gadow, *op. cit.*, *Band II*, стр. 821

⁶³ Gadow, *op. cit.*, *Band II*, стр. 821

⁶⁴ Godin Wilhelmi, *op. cit.*, стр. 1983; Gadow, *op. cit.*, *Band II*, стр. 821

⁶⁵ Gadow, *op. cit.*, *Band II*, стр. 821

се мењао, што је условљавало и различит одговор на споменућу правну дилему. Јавили су се ставови према којима је управа слободна да предузме одбрамбене мере, на основу обавезе поступања у складу са интересом друштва. Ако би процена управе била да преузимање није у складу са интересом друштва, она тада не би имала право, него обавезу да предузме одбрамбене мере. Овај став се временом напуштао, како се мењао правнополитички приступ преузимању корпорација. Данас је доминирајућа концепција да треба либерализовати тржиште преузимања корпорација и у складу са тиме се мења и правно регулисање овог процеса. Ова тенденција још увек није једнозначна, будући да постоје национални закони који су вредносно индиферентни. Треба очекивати да ће се ова ситуација променити после ступања на снагу 13. Директиве, која се заснива на владајућем економском концепту, према којем преузимање корпорација треба стимулисати. У том светлу треба посматрати и решење 13 Директиве, према којој управа може предузети одбрамбене мере само ако скупштина донесе одговарајућу одлуку. Као што се види овлашћења управе се тиме знатно сужавају, будући да стало на становиште да, у случају јавне понуде за преузимање, треба ојачати положај акционара. Управа, напиме, може бити стимулисана да занемари интересе друштва, који се у овом случају своди на интерес акционара. Ово зато што је реално очекивати да ће преузималац променити управу, која је својим радом допринела да корпорација постане подобна за преузимање. Ни овај приступ није без недостатака. Ради се о томе да управа, акционар или неакционар, може имати значајан утицај на одлуку скупштине, због чега се основна идеја доводи у питање. Један од појавних облика таквог утицаја су и уговори о гласању. Њихово постојање може онемогућити право формирање воље друштва на скупштини. То је и разлог због којег се 23 Директивом предвиђа да се дејство уговора гласању суспендује у погледу гласања о одлуци о предузимању одбрамбених мера када је стављена јавна понуда за преузимање. Тиме се не утиче на пуноважност ових уговора, али се њихово дејство искључује у погледу гласања о одговарајућој одлуци. На тај начин се акционарима омогућава да слободно гласају и да изјавом своје воље, формирају стварну вољу друштва на скупштини.

*Zoran Arsić Ph. D., Full professor
Novi Sad School of Law*

Contracts on exercising of voting rights

Abstract

Exercising of voting rights is principally uninhibited. However, there still are some restrictions. Apart from the limitations related to shares, limitations of the contract law apply also in certain cases. Therefore, one may speak of contracts on exercising of voting rights. A shareholder may convene under a contract to exercise his voting rights in a particular manner, or not to exercise them at all. The other contracting party may be another shareholder or a third person. Should a contract be concluded among shareholders, one may speak of a pool. Such conventions are lawful under the case law, national legislation and theory, even if they contain a penalty for breach.